

Õiguskantsler

Tartu Vangla
tartuv.info@vanglateenistus.ee

Eesti Vabariigi Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Rootsi Kuningriigi Justiitsministeerium
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Rootsi vanglateenistus
hk@kriminalvarden.se

Teie nr

Meie 12.10.2026 nr 7-
7/262016/2608504

Kontrollkäik Tartu Vanglasse

Austatud Tartu Vangla direktor, Eesti Vabariigi justiits- ja digiminister, Rootsi Kuningriigi justiitsminister ja vanglateenistuse juht

Õiguskantsleri üks ülesandeid on korrapäraselt kontrollida kinnipidamiskohtade tegevust ja kinnipidamistingimusi (õiguskantsleri seaduse [§ 1 lg 7](#), [§ 27](#); piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokoll [art 3](#)). Seega peab õiguskantsler regulaarselt kontrollima ka [Eesti Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi vahelise Eesti Vabariigis Rootsi Kuningriigi vanglakaristuste täideviimise kokkuleppe](#) (edaspidi ka: vanglarendi kokkulepe) alusel Rootsist Eestisse jõudnud kinnipeetavate kinnipidamistingimusi ja kohtlemist.

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid Tartu Vanglasse toodud kinnipeetavate kinnipidamistingimusi 27. augustil 2026. Kontrollkäigust ette ei teatatud. Tänan vanglat koostöö, sujuva asjaajamise ja asjatundlike selgituste eest, mida vanglateenistujad andsid nii kontrollkäigu ajal kui ka pärast seda.

Kontrollkäigu ajal viibis Tartu Vanglas viisteist Rootsi kinnipeetavat. 18. augustil 2026 oli vanglasse toodud neli kinnipeetavat ja 25. augustil 2026 üksteist kinnipeetavat. Õiguskantsleri nõunikud vestlesid usalduslikult kaheksa kinnipeetavaga, suhtlesid vangla ametnikega, tegid vangla ruumides ringkäigu ning tutvusid valikuliselt ka dokumentidega.

Kinnipeetavad kinnitasid, et Eestisse sõitmisel ei kasutatud nende suhtes ohjeldusmeetmeid ning neil oli võimalik sõidu ajal juua, süüa ja tualetti kasutada. Vanglasse saabumisel olid kinnipeetavad nõus läbima meditsiinilise läbivaatuse ning jäid rahule sellega, et neile tagati kiiresti vajalikud ravimid.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kontrollkäigul kogutud teave viitab siiski sellele, et kinnipeetavatele ei ole enne Eestisse toomist antud piisavalt teavet Tartu Vangla kinnipidamistingimuste ja vanglas kehtivate reeglite kohta. Tartu Vanglas raskendab keelebarjäär neile antava teabe mõistmist ning suhtlemist vanglaametnike ja teiste töötajatega. Kinnipeetavad olid mures, kuidas oma pere ja lastega ühendust hoida, sest telefonikõnede tasud on nende hinnangul kõrged ja videokohtumisi augustikuus neile veel ei võimaldatud. Kinnipeetavate sõnul ei võimalda nende perede rahaline olukord neil Eestisse kokkusaamistele sõita. Kontrollkäigul selgusid ka mitmed erinevused Rootsi ja Eesti vanglate igapäevaelu korralduses, mis vajaksid analüüsimist. Samuti tuleks kaaluda kambrisüsteemi ohutumaks muutmist ja tagada kinnipeetavatele privaatsus mitmekohalises pesuruumis. Kontrollkäigul kerkis veel küsimus, kuidas saavad islamiusulised kinnipeetavad oma usukombeid täita, sealhulgas islami vaimulikuga kohtuda ja ühispalvustel osaleda.

Nende probleemide lahendamine on mõeldav vaid Eesti ja Rootsi koostöös, mistõttu edastame selle kokkuvõtte tähelepanekud ka Rootsi Kuningriigi pädevatele asutustele.

1. Üleviimisega seotud ettevalmistus ja teavitamine

Enamik õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinnipeetavaid ütles, et nad ei olnud Eestisse üleviimisega nõus. Üleviimisest teatati neile nende sõnul väga lühikest aega ette – mõnel juhul umbes kaks nädalat, mõnel juhul vaid paar päeva. Kinnipeetavatel oli võimalik esitada vastuväiteid, kuid neile antud vastused olid nende hinnangul üldsõnalised ja napid, mõnel juhul piirduti vaid paari lausega. Kinnipeetavad leidsid, et tegelikult ei antud neile võimalust oma seisukohti kaitsta ning otsuse tegemisel isiklikke asjaolusid ei arvestatud.

Kinnipeetavad selgitasid, et Rootsi vanglates olid nad väidetavalt hea käitumisega ja motiveeritud kinnipeetavad. Seetõttu arvavad nad, et nende Eestisse üleviimise eesmärk ei ole toetada nende ühiskonda naasmist, vaid näidata vanglarenti eduloona. Nad tajuvad Eestisse üleviimist topeltkaristusena ja nende varasem motivatsioon pürgida õiguskauale elu poole on kadunud. Väljendati muret, et kinnipeetavate rahulolematuse võib vanglas kaasa tuua suuremaid probleeme, iseäranis siis, kui Rootsist toodud kinnipeetavate arv suureneb.

Kõik õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinnipeetavad väitsid, et Rootsi vanglates said nad Eesti kinnipidamistingimuste kohta teavet peamiselt infovoldikust. Nad leidsid, et Rootsis antud teave erineb oluliselt Eesti vangla tegelikest tingimustest. Mõne kinnipeetava väitel kinnitati neile Rootsis, et Tartu Vanglas jätkub karistuse kandmine Rootsi õigusaktide järgi. Samuti olevat neile öeldud, et Tartu Vanglas on kinnipeetavatel vähemalt samasugused või isegi suuremad hüved kui Rootsi vanglates. Kinnipeetavate sõnul ei vasta see tõele.

Lisaks ei olnud kinnipeetavatele selge, mis küsimustes, kellele ja kuidas on neil Tartu Vanglas olles õigus esitada taotlusi ja kaebusi.

Õiguskantsler ei tea ega saa kinnitada, millist infot ja mil moel kinnipeetavatele Rootsis anti, kuid kõigi kinnipeetavate kujutlus ja arvamus saadud infost oli sarnane.

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus [CM/Rec\(2012\)12](#) välisriigi kodanikest kinnipeetavate kohta sätestab, et välisriigi kodanikust kinnipeetavale tuleb anda talle arusaadavas keeles teavet tema õiguste ja kohustuste kohta, samuti vangla kinnipidamisrežiimi ja sisekorra, taotluste ja kaebuste esitamise korra ning õigusnõustamise ja -abi saamise võimaluste kohta (art- d 15.1 ja 15.3). Seda, et välisriigi kodanikest kinnipeetavatel on õigus saada teavet arusaadavas keeles kirjalikult ja ka suuliselt, on rõhutatud nii ÜRO kinnipeetavate kohtlemise standard-

miinimumreeglite ([Mandela reeglid](#)) artiklites 54–55 kui ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitusel Rec(2006)2 Euroopa vanglareeglistiku kohta ([EVR reeglid](#)), artiklis 30.1.

Vanglarendi korral ei piirdu teabe andmise kohustus vanglasse saabumisega ja sellele järgneva ajaga, vaid hõlmab ka üleviimisele eelnevat perioodi. Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on vanglarendi kontekstis rõhutanud, et välisriigi vanglasse üle viidavatele kinnipeetavatele tuleks üleviimisest teatada aegsasti ehk vähemalt kaks nädalat ette ning neile tuleks anda piisavalt teavet selles vanglas kehtivate kinnipidamistingimuste kohta ([CPT 2012. aasta raport Tilburgi vangla kohta](#), p 8). Eesmärk on tagada, et kinnipeetav teaks enne üleviimist, mis tingimustes ja milliste reeglite järgi tuleb tal karistust edasi kanda.

Kinnipeetavate õiguste tõhusa tagamise huvides oleks, kui Rootsi pädevad asutused annaks kinnipeetavatele Eestisse üleviimise ja Tartu Vangla kinnipidamistingimuste kohta piisavalt teavet. Oluline on, et kinnipeetaval oleks piisavalt aega teabega tutvuda ja võimalus küsimusi küsida.

Abiks oleks visuaalse materjali (näiteks fotode ja videote) jagamine Tartu Vangla kinnipidamistingimuste kohta. See annaks kinnipeetavale vangla keskkonnast ja igapäevasest elukorraldusest parema ettekujutuse. Puudulik või ebatäpne teave võib suurendada ebakindlust ja rahulolematust, tekitada väärarusaamu ning raskendada uute kinnipidamistingimustega kohanemist. See võib omakorda tekitada negatiivset suhtumist Eestisse üleviimise, vähendada kinnipeetava valmisolekut järgida Tartu Vanglas kehtivaid reegleid ning suurendada julgeolekuriske. Samuti võib see takistada ühiskonda naasmiseks valmistumist, mille nimel on inimene ise ja ka Rootsi vanglateenistus sageli aastaid vaeva näinud.

Kinnipeetavatel peaks olema võimalik saada hõlpsalt teavet kaebavõimaluste kohta. Selleks võiksid Rootsi ja Eesti pädevad asutused kaaluda ühiselt teabelehe koostamist, milles oleks selgitatud, mis küsimustes, kelle poole ja millisel viisil on kinnipeetaval võimalik pöörduda, kui ta leiab, et tema õigusi rikutakse.

2. Õigus saada teavet arusaadavas keeles

Õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinnipeetavad oskasid teatud määral inglise keelt, kuid on alust arvata, et mitu Tartu Vanglas kontrollkäigu ajal viibinud kinnipeetavat ei saa ingliskeelsest teabest hästi aru ning neil on keeruline ametnikega inglise keeles suhelda. Eriti keerulisemate vestlusteemade puhul. Kinnipeetavad väitsid, et nende hinnangul ei räägi ka kõik ametnikud ladusalt inglise keelt, mistõttu suhtlevad nad ametnikega vähe ning ametnikel on olnud keeruline kinnipeetavate küsimustele vastata. See suurendab arusaamatuste tekkimise ohtu, mis võib kinnipeetavate sõnul viia asjatute konfliktideni.

Näiteks keelati ühel kinnipeetaval kasutada sama eset, mida mõned teised kinnipeetavad tohtisid kasutada. Kinnipeetav tajus sellist erinevat kohtlemist vaenulikuna ning arvas, et see oli tingitud tema nahavärvusest ja/või päritolust. Hiljem ametnikega vesteldes selgus, et eset ei lubatud tal kambrisse viia selle tõttu, et sellele tuli esmalt panna turvakleepsud. Ametnike väidetav diskrimineeriv käitumine ei leidnud kinnitust. Niisugust olukorda ning sellest tekkinud ebavajalikku pinget saanuks vältida, kui kinnipeetavale oleks olukorda selgitatud õigeaegselt ja arusaadavas keeles.

Kinnipeetavad tõid eraldi esile, et nad soovinuks paremini aru saada selgitustest, mida jagati vanglasse saabumisele järgnenud vastuvõtutoimingute käigus ja ka meditsiinilisel läbivaatusel.

Märgiti veel, et seni ei ole ametnikud kinnipeetavatega suhtlemisel kasutanud tõlkerakendusi. Meditsiinilisel läbivaatusel osales küll tõlk, kuid tema tõlkis eestikeelseid selgitusi inglise keelde, mitte rootsi keelde. Näiteks ühel kinnipeetaval tuvastati läbivaatusel südamega seotud terviseprobleem. Kinnipeetav märkis, et sooviks saada oma tervises seisundi kohta rohkem teavet rootsi keeles ning võimalust esitada sel keerulisel teemal küsimusi ja saada vastuseid, millest ta täielikult aru saaks.

Kokkuvõtte punktis 1 viidatud rahvusvahelistes juhistes ja soovitustes on rõhutatud, et välisriigi kodanikest kinnipeetavatel on õigus saada teavet neile arusaadavas keeles. [Vanglarendi kokkuleppe](#) artikkel 14.3 näeb ette õiguse kasutada tõlgi abi. Seejuures on oluline tähele panna, et keel, millest kinnipeetav aru saab ja/või milles talle tõlketeenust osutatakse, ei pruugi olla [vanglarendi kokkuleppe](#) artikli 14 punktiga 1 vangla töökeeleks määratud inglise keel. Ka [CPT tõi 2012. aastal Tilburgi vangla kohta koostatud raportis](#) välja (p 35), et rendivanglas tuleb teavet anda vanglas enim kasutatavates keeltes (Tilburgi vanglas olid need keeled ka prantsuse ja araabia keel), üksnes vangla töökeeles teavitamisest ei piisa.

Nii [Mandela reeglid](#) (art 61.2), [EVR reeglid](#) (art 38.3) kui ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus [CM/Rec\(2012\)12](#) (art-d 8, 21.1, 21.3, 21.5 ja 31.4) rõhutavad, et välisriigi kodanikest kinnipeetavatele tuleb võimaldada pädev tõlge. Soovitus [CM/Rec\(2012\)12](#) on märgitud, et iseäranis oluline on tagada tõlge meditsiinilise vastuvõtu ajal (art 31.4).

Tartu Vanglal tuleks koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga läbi mõelda, kuidas tagada Rootsi kinnipeetavatele vajalik teave neile arusaadavas keeles nii vanglasse saabumisel kui ka edaspidi. Selleks võib olla vajalik kasutada tõlkeprogramme ning professionaalset tõlketeenust.

3. Teave vangistuse eesmärkide täitmise ja edasiste võimaluste kohta

Mitmed kinnipeetavad rääkisid, et Rootsi vanglas oli neil juhtumikorraldaja, kellega nad said regulaarselt arutada oma vangistuse kulgu, edusamme leebemale kinnipidamisrežiimile üleminekuks ning võimalusi taotleda alternatiivseid karistuse kandmise viise. Kinnipeetavatele ei olnud selge, kas ja kuidas selline kontakt Tartu Vanglas jätkub või kelle poole saavad nad edaspidi pöörduda, et arutada oma vangistuse eesmärkide täitmist ja vabanemiseks valmistumist.

Läbi tuleb mõelda, kuidas tagada kinnipeetavatele ka pärast Tartu Vanglasse ületoomist järjepidev tugi ja nõustamine. Praegu pole kinnipeetavatele teada, kellega nad saavad arutada enda vangistust puudutavaid küsimusi ning see võib raskendada kinnipeetavate ettevalmistust ühiskonda naasmiseks. Tasuks uurida võimalust, kas senised Rootsi vanglate juhtumikorraldajad saaksid jätkata Tartusse toodud kinnipeetavate nõustamist (näiteks telefoni- või videokohtumiste kaudu) või tuleks leida muu lahendus, mis tagaks kinnipeetavatele võimaluse vajaduse ja soovi korral pöörduda Rootsis pädeva kontaktisiku poole tema juhtumit puudutavates küsimustes.

4. Üleviimise tingimustele sobivus ja lapse õigused

[Vanglarendi kokkuleppe](#) artikli 4 alusel sõlmitud [koostöömemorandum](#)i lisa A punkt 3.C.20 näeb ette, et Rootsi osapool peab hindama, kas kinnipeetav vastab Eesti vanglasse üleviimise

tingimustele ning seejuures võetakse arvesse ka kinnipeetava seotust Rootsiga ja tema perekondlikke sidemeid.

Kontrollkäigul kogutud info põhjal on tekkinud kahtlus, kuivõrd põhjalikult hinnati augustikuus Tartu Vanglasse toodud Rootsi kinnipeetavate peresidemeid ja nende laste õigusi ja huve.

Mitmed õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinnipeetavad väitsid, et nende lähedased elavad Rootsis ning enne Eestisse üleviimist suhtlesid ja kohtusid nad nendega regulaarselt. Eestisse üleviimine on nende sõnul muutnud lähedastega suhtlemise märksa keerulisemaks ja kohtumised võimatuks.

Üks noorem kinnipeetav rääkis, et on väga lähedane oma ema ja kahe alaealise õega. Tema sõnul on Eestisse üleviimine olnud nii talle kui ka tema perele väga raske, sest perekond on olnud talle suureks toeks ja innustanud õiguskuulekalt elama hakkama. Teine kinnipeetav väitis, et tal on Rootsis umbes kümneaastane laps ning enne Eestisse üleviimist lootis ta lapse emaga jõuda kokkuleppele, mis võimaldaks tal lapsega vanglas kohtuda. Eestisse üleviimine on tema sõnul muutnud sellise kohtumise võimatuks. Kolmas kinnipeetav rääkis, et tema umbes 2,5-aastane laps elab Rootsi vanglast, milles ta karistust kandis, ligikaudu 20-minuti kaugusel ning ta kohtus oma lapsega vanglas regulaarselt kord nädalas alates sellest ajast, kui laps sai kolmekuuseks. Kinnipeetav oli väga mures, et tema ja lapse suhe saab pöördumatult kahjustada ja laps võõrandub temast.

Õiguskantslerile teadaolevalt saatis üleeuroopaline võrgustik Children of Prisoners Europe ([COPE](#)) Eesti ja Rootsi justiitsministeeriumile ametliku kirja, milles juhiti mõlema riigi tähelepanu sellele, et vanglarent ei puuduta üksnes vanglas viibivate inimeste õigusi, vaid ka nende laste õigusi. Õiguskantsleri andmetel kinnitasid nii Eesti kui ka Rootsi ministeerium COPE-le, et vanglarendi korral lähtutakse eeskätt lapse parimatest huvidest ning tagatakse laste õigus säilitada regulaarne ja vahetu kontakt vanglas viibiva vanemaga.

Vanglarendi arutelusid jälgides juhtis õiguskantsler korduvalt Eesti Justiits- ja Digiministeeriumi tähelepanu sellele, et Tartusse üleviimine võib olla kinnipeetavate peresuhetele kahjulik ja eriti kahjustada kinnipeetavate laste õigusi ja huve. Õiguskantsler viitas seejuures, et ka ÜRO piinamisvastane komitee (CAT) väljendas 2023. aastal raportis Taani plaani kohta rentida vanglakohti Kosovos muret võimaliku mõju pärast kinnipeetavate peresidemetele ([CAT/C/DNK/CO/8](#), p-d 16-17). Peresidemete nõrgenemist ja/või katkemist on kinnitanud Norra kogemus, kui Norra riik rentis vanglakohti Hollandis Norgerhaveni vanglas. [Norra ombudsman märkis 2016. aasta raportis](#), et Hollandi vanglas külastasid kinnipeetavaid väga vähesed lähedased. Peamisteks takistusteks said pikk vahemaa ja suured sõidukulud (p 8.6).

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee juhis [CM/Rec\(2018\)5](#) kinnipeetavate laste kohta rõhutab, et lastel peaks üldjuhul olema võimalus külastada vanglas viibivat vanemat iga nädal ja väga väikestele lastele tuleks vajaduse korral anda võimalus kohtuda isegi sagemini (art 17). Ka [CPT soovitas 2024. aastal Eesti kohta tehtud raportis](#), et kokkusaamisi tuleks võimaldada igal nädalal (p 78). Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovituses [CM/Rec\(2012\)12](#) välisriigi kodanikest kinnipeetavate kohta rõhutatakse, et riigid peaksid võtma kasutusele meetmed, mis võimaldavad välisriigi kodanikest kinnipeetavatel säilitada regulaarse ja sisulise kontakti oma lastega (art 22.7). Seejuures on oluline tähele panna, et videokohtumised on lisa suhtlemisvõimalus, mitte asendus näost näkku kohtumistele ([CM/Rec\(2018\)5](#), art 25).

Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) on samuti käsitletud lapse õigust säilitada kontakt vanglas viibiva vanemaga. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artikli 8 rikkumist puudutanud lahendis [Deltuva vs. Leedu](#) hindas EIK kokkusaamisõigust lapse õiguste vaatenurgast ning leidis, et kohtumiste ärajäämisel oli lapsele kahjulik mõju. Kohus viitas selles lahendis ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee juhisele [CM/Rec\(2018\)5](#) kinnipeetavate laste kohta. Lisaks on EIK mitmel korral (eri asjaoludel) leidnud EIÕK artikli 8 rikkumise olukorras, kus kinnipeetav oli viidud karistust kandma perest ja väga kaugele (vt nt EIK 23.10.2014 otsust [Vintaman vs. Ukraina](#), p-d 79-83; 25.07.2013 otsust asjas [Khodorkovskiy ja Lebedev vs. Venemaa](#), p-d 835-838).

Vaid Rootsi pädevad asutused saavad välja selgitada, kas kõigi 27. augustil 2026 Tartu Vanglas viibinud kinnipeetavate üleviimise sobivust hinnates on nõuetekohaselt arvesse võetud nende perekondlikke sidemeid ja kas on arvestatud kinnipeetavate laste parimaid huve ning laste õigust säilitada regulaarne suhtlus ja vahetu kontakt oma vanglas viibiva vanemaga.

5. Suhtlemisvõimalused ja sellega seotud kulud

Õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinnipeetavad väitsid, et Eestist lähedastele helistamine (eriti kolmandatesse riikidesse helistamine) on nende hinnangul kulukam kui Rootsist helistamine. Seetõttu ei pruugi neil olla enam võimalik oma lähedastega sama sagedasti ühendust hoida kui varem. Kontrollkäigu ajal ei olnud Rootsist Eestisse toodud kinnipeetavatel veel võimalik teha videokõnesid.

Kõik õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinnipeetavad ütlesid, et reisi- ja muude kokkusaamisega seotud kulude (sh kokkusaamise eest võetava tasu) tõttu ei saa nende lähedased Eestisse sõita. Enamike kinnipeetavate sõnul pole neid ega nende pereliikmeid teavitatud, kas reisi- ja muude kokkusaamisega seotud kulude katmiseks on võimalik saada rahalist abi ning kui see on võimalik, siis kuidas tuleb seda taotleda. Vaid üks vestlusel osalenud kinnipeetav mainis, et ta olevat sellise abi saamise võimalusest kuulnud.

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee juhis [CM/Rec\(2018\)5](#) kinnipeetavate laste kohta ütleb, et riigid peaksid toetama vangistatud vanematega lapsi ja nende perekondi, et aidata neil toime tulla oma erilise olukorra ja spetsiifiliste vajadustega ning säilitada kontakt vanglas viibiva vanemaga. See abi võib tähendada ka rahalist ja praktilist abi (art 6). Juhis ütleb ka seda, et vangistatud vanematel tuleb aidata lastega suhtlemise kulusid katta, kui nende rahaline olukord seda ei võimalda (art 25). Ka [EVR reeglid](#) panevad riigile positiivse kohustuse aidata kinnipeetavatel hoida ühendust välismaailmaga (art 24.5). Sama ütleb Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus [CM/Rec\(2012\)12](#) välisriigi kodanikest kinnipeetavate kohta (art-d 22.6 ja 35.2.c). Koosmõjus juhiste [CM/Rec\(2018\)5](#) artikliga 6 ja 25 võib see tähendada ka rahalist abi.

Õiguskantsler on juba varem ([2025. aastal Tallinna Vanglasse tehtud kontrollkäigu kokkuvõttes](#), p 3) juhtinud tähelepanu, et Eesti vanglates viibivad välismaalased ei saa hästi oma lähedaste ja lastega ühendust hoida.

Niisamuti on õiguskantsler pikka aega ja korduvalt juhtinud Justiits- ja Digiministeeriumi tähelepanu, et kinnipeetava või kokkusaamisele tulnud inimese kohustus kanda pikaajalise kokkusaamise kulud ei soodusta kokkusaamisi ([2020. aasta Tartu Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 6.3; [2022. aasta Tallinna Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 4; [2023. aasta Tartu Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 3.3; [2024. aasta Viru Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 2.3;

[2025. aasta Tallinna Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 1.6.1). Pikaajalise kokkusaamise kulude kandmise kohustus teeb kohtumise õigusest privileegi, mida kehvemal järjel pered endale lubada ei saa või saavad seda teha harva. Selline kohustus võib eriti mõjutada lapse olukorda, kes ei saa selle tasu tõttu regulaarselt ja vahetult suhelda oma vanglas viibiva vanemaga (vt [lapse õiguste konventsiooni](#) art 9 p 3 ja perekonnaseaduse [§ 143 lg 1](#)).

On eluliselt usutav, et Rootsi kinnipeetavate perede ja laste jaoks võivad lisaks pikaajalise kokkusaamise kulude kandmise vajadusele kujuneda veelgi suuremaks takistuseks Eestisse sõitmisega seotud sõidu- ja majutuskulud ning muud külastusega kaasnevad kulud.

Eesti pädevad asutused peaksid leidma lahenduse, et hõlbustada kinnipeetavate suhtlemist lähedastega telefoni teel ning luua võimalus videokohtumisteks. Eesti Justiits- ja Digiministeeriumil tuleks valmistada ette vajalikud muudatused õigusaktides, et kaotada nõue tasuda pikaajalise kokkusaamise kulud.

Hoolitseda tuleb selle eest, et teave kokkusaamiste kohta (sealhulgas kokkusaamisega seotud rahalise abi saamise kohta) oleks Eestisse üleviidud kinnipeetavatele ja nende lähedastele kergesti kättesaadav.

6. Olmetingimused

Inimesed ei olnud rahul ka sellega, et Tartu Vanglas on kambris kaks telerit paigutatud kõrvuti. Rootsi vanglates on televiisorid pandud voodikohtade vastasseinale, nii et kambrikaaslased saavad üksteist segamata televiisorit vaadata. Kuigi kinnipeetavatel on lubatud kasutada kõrvaklappe, häirib neid kahe erineva saate samaaegne vaatamine kõrvuti asetsevatelt ekraanidelt. Kinnipeetavad leidsid, et selline olukord võib kergesti viia konfliktideni.

Mitmed kinnipeetavad tõid esile, et neil on ebaturvaline magada nari ülemises voodis, sest sellel pole piiret. Kinnipeetavad ütlesid, et kardavad magades alla kukkuda, ning tunnistasid, et nende uni on seetõttu häiritud. Unepuudus võib mõjuda halvasti inimese vaimsele tervisele (vt kinnipeetavate uneprobleemidest ka [2025. aastal Tallinna Vanglasse tehtud õiguskantsleri kontrollkäigu kokkuvõtet](#), p 2). Kinnipeetavad selgitasid, et andsid oma murest teada vanglaametnikele ning nad paigutati üksinda kambritesse, kus nad said endale alumise voodikoha. Probleem võib kinnipeetavate sõnul siiski uuesti üles kerkida siis, kui vanglasse saabub rohkem kinnipeetavaid ja igasse kambrisse paigutatakse kaks inimest.

Vanglal lasub kohustus kaitsta vanglas viibivate inimeste elu ja tervist (Eesti Vabariigi põhiseaduse [§-d 16 ja 28](#)) ning tagada, et inimesel oleks vanglas turvaline olla (vangistusseaduse [§ 66 lg 1](#)). See tähendab, et vangla peab tagama sealhulgas turvalise füüsilise keskkonna ning vähendama mõistlikult ette nähtavaid riske, mille realiseerumine võib inimese elu ja tervise ohtu seada (nt põhjustada inimesele vigastusi). Selle kohustuse täitmiseks võib olla vajalik muuta ka vangla sisustus ohutumaks.

Eesti pädevatel asutustel tuleks hinnata, kas Tartu Vangla ja ka teiste Eesti vanglate kambrites olevad voodid on piisavalt ohutud, ning vajadusel rakendada meetmeid, mis vähendavad nari ülemisest voodist allakukkumise ohtu. Selleks võib olla vajalik paigaldada vooditele kukkumist takistavad piirded. Kaaluda tuleks võimalust muuta kambritesse paigaldatud telerite asukohti, et kahe teleri samaaegsel kasutamisel üksteist ülemäära ei segataks.

7. Privaatsuse tagamine pesemise ajal

Õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinnipeetavad juhtisid tähelepanu sellele, et osakonna sektori pesuruumis on kolm üksteisele lähedal asuvat dušitsikut, mis on mõeldud kasutamiseks ligi 40 kinnipeetavale. Kinnipeetavad leidsid, et nende privaatsus ei ole pesemisel tagatud, sest duškohtade vahel puuduvad eraldusseinad. Seetõttu käivad nad praegu duši all ühekaupa. Kinnipeetavad selgitasid, et kui sektoris viibib 7-8 kinnipeetavat, on võimalik ühekaupa pesemas käia, aga kui kinnipeetavaid on rohkem, muutub see väga keeruliseks. Ei ole realistlik eeldada, et ligi 40 kinnipeetavat jõuavad iga päev ükshaaval duširuumi kasutada.

Õiguskantsler juhtis juba varem (nt [2017. aastal Tallinna Vanglasse tehtud kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 2.3) vanglate tähelepanu vajadusele tagada mitmekohalistes pesuruumides kinnipeetavate privaatsus, eraldades dušikohad üksteisest. Ka CPT on mitmele riigile teinud soovitusi duškohtade eraldamise kohta (nt viimati [CPT 2024. aastal Serbiale tehtud soovitused](#), p 57).

Tartu Vanglal tuleks tagada kinnipeetavate privaatsus pesemise ajal. Selleks tuleks dušikohad eraldada üksteisest sobivate eraldusseinte ja/või kardinatega.

8. Usuliste veendumuste järgimine

Islamiusulised kinnipeetavad märkisid, et neil ei ole seni olnud võimalust kohtuda islami vaimulikuga ega osaleda ühispalvusel.

Vanglaametnikud tunnistasid, et kinnipeetavatele tuleb tagada võimalus oma usulisi vajadusi rahuldada. Samas jäi ebaselgeks, kas islami vaimulike kaasamise korraldamine on Eesti või Rootsi riigi ülesanne.

[EVR reeglite](#) kohaselt tuleb austada kinnipeetavate mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadust ning võimaluse korral korraldada vanglarežiim nii, et kinnipeetavatel oleks võimalik oma usukombeid täita ja osaleda oma usu või veendumuste esindaja juhitud jumalateenistustel ja usulistel koosolekutel (art-d 29.1-29.2). Sedasama on öeldud ka välisriigi kodanikest kinnipeetavate kohtlemist käsitlevas soovituses [CM/Rec\(2012\)12](#) (art-d 30.1 ja 30.2).

Euroopa vanglareeglistiku [kommentaaris](#) on rõhutatud, et vanglates tuleks võimaluse korral tagada eri usundite ja veendumuste esindajatele kohad jumalateenistuste ja kogunemiste korraldamiseks ning võimaldada heakskiidetud usulistel esindajatel korraldada regulaarseid teenistusi ja tegevusi. Sellistel heakskiidetud esindajatel peaks olema lubatud korraldada korrapäraselt jumalateenistusi ja muid tegevusi ning külastada oma usundi järgijaid vanglas privaatset, et pakkuda neile hingelist tuge (part II; Freedom of thought, conscience and religion). Sellised soovitused on kirjas ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee [suunistes](#) vangla- ja kriminaalhooldusteenistustele radikaliseerumise ja vägivaldse ekstremismi ennetamise kohta (p-d 24-25). Kui kinnipeetavale ei anta võimalust kohtuda oma usundi esindajaga, võib see mõnel juhul kaasa tuua EIÖK artiklis 9 sätestatud õiguse rikkumise (vt nt EIK 23.02.2016 otsust asjas [Mozer vs. Moldova Vabariik ja Venemaa](#), p-d 197–198).

Vangla- ja kriminaalhooldusteenistustele mõeldud Euroopa Nõukogu [käsiraamatus](#) radikaliseerumise ja vägivaldse ekstremismi kohta, on veel kirjas, et austus kinnipeetavate usulise identiteedi vastu võib aidata edendada rehabilitatsiooni ja vähendada vägivaldset ekstremismi.

Tuleb jälgida, et usuliste kommete järgimist ei võrdsustataks automaatselt vägivalla ja ekstreemismiga (p 86).

Euroopa Inimõiguste Kohus ütles 14.06.2022 lahendis [Abdullah Yalçın vs. Türgi \(nr 2\)](#), et islami usutalitused, nagu palvetamine nii individuaalselt kui ka koos teistega (sealhulgas reedene ühispalvus), kuuluvad EIÕK artikli 9 kaitsealasse (p 24). Kuigi kõrgendatud turvalisusega vanglates võivad rangemad reeglid kaasa tuua EIÕK artikliga 9 kaitstud õiguste ulatuslikuma piiramise, tuleb piirangu vajalikkust hinnata iga juhtumi konkreetseid asjaolusid arvestades (p 32).

Kõnealuses asjas ei olnud ametiasutused läbi viinud kaebaja suhtes individuaalset riskihindamist, sealhulgas hinnanud seda, kas ta kujutas endast konkreetset julgeolekuohtu, oli varem käitunud vägivaldselt, püüdnud vanglast põgeneda või rikkunud muul viisil vangla korda (p 32). Samuti ei olnud piisavalt hinnatud seda, kas kinnipeetavate kogunemine reedese ühispalvuse eesmärgil võis konkreetseid asjaolusid arvestades tekitada julgeolekuriski, mis õigustaks seda, et sellist kogunemist käsitataks teisiti kui kinnipeetavate muid kogunemisi (nt taasühiskonnastavateks tegevusteks, p 33). EIK ei pidanud piisavaks ka ametiasutuste põhjendust, et vanglas puudusid reedese ühispalvuse korraldamiseks sobivad ruumid. Kaebaja juhtis seejuures tähelepanu asjaolule, et vanglas oli ruume muudeks kogunemisteks: näiteks kogunesid kinnipeetavad kord nädalas kindlasse ruumi sportima (p 18).

Kohus järeldas selles asjas, et ametiasutused ei olnud piisavalt kaalunud konkureerivaid huve ega esitanud selleks asjakohaseid ja piisavaid põhjendusi, nii et see vastaks EIÕK artiklis 9 sätestatud positiivsetele kohustustele tagada kaebajale võimalus väljendada oma usku koos teistega, s.o osaleda vanglas reedesel ühispalvusel. Seetõttu leidis kohus, et EIÕK artiklit 9 oli rikutud.

Eeltoodut silmas pidades tuleks Eesti pädevatel asutustel koos Rootsi vastavate asutustega ühiselt läbi mõelda, kuidas tagada parimal viisil kinnipeetavate usuliste vajaduste rahuldamine. See hõlmab muu hulgas küsimuse lahendamist, kas ja millisel viisil saavad islamiusulised kinnipeetavad kohtuda islami vaimulikuga ning kuidas tagada neile võimalus osaleda ühispalvustel.

Palun tähelepanekute ja soovitude kohta tagasisidet 4. detsembriks 2026.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Koopia: Rootsi parlamendiombudsmanid (justitieombudsmannen@jo.se);
Rootsi lasteombudsman (info@barnombudsmannen.se)

Ksenia Žurakovskaja-Aru 693 8415
Ksenia.Zurakovskaja-Aru@oiguskantsler.ee